

Høring – forslag til endringer i politiregisterforskriften, kommunikasjonskontrollforskriften og forskrift om kontrollutvalget for tiltak mot hvitvasking

1. Innledning

Justis- og beredskapsdepartementet sender med dette på høring forslag til endringer i forskrift 31. mars 1995 nr. 281 om kommunikasjonskontroll (kommunikasjonskontrollforskriften), endringer i forskrift 13. mars 2009 nr. 303 om kontrollutvalget for tiltak mot hvitvasking og forskrift X om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterforskriften).

Endringene som foreslås har bakgrunn i politiregisterloven, som foreløpig ikke er trådt i kraft. Politiregisterloven med tilhørende forskrifter skal regulere politiets og påtalemyndighetens behandling av opplysninger, også i straffesaker. Politiregisterforskriften er under utarbeidelse, og har vært på høring i to deler, se brev fra JD 15. juni 2011 og 15. februar 2012

Det foreslås endringer i enkelte bestemmelser i politiregisterforskriften som tidligere har vært på høring, bl.a. om deling av tilsynskompetanse mellom Datatilsynet og andre kontrollutvalg, se pkt. 2 i høringsnotatet. Det foreslås i pkt. 3 endringer i kommunikasjonskontrollforskriften som i hovedsak omhandler Kontrollutvalget for kommunikasjonskontroll. Videre foreslås det et nytt kapittel i politiregisterforskriften del 11 som regulerer hvitvaskingsregisteret (ASK), se pkt. 4 i høringsnotatet. I den forbindelse foreslås det også endringer i forskrift om Kontrollutvalget for tiltak mot hvitvasking, som tar sikte på å harmonisere denne med politiregisterloven. Endelig foreslår departementet å hjemle utstedelse av politiattester på enkelte områder i politiregisterforskriften som i dag bare er nedfelt i rundskriv, se pkt. 5.

2. Endringer i enkelte bestemmelser i politiregisterforskriften som tidligere har vært på høring

2.1 Bakgrunn/gjeldende rett

Etter politiregisterloven § 58 er Datatilsynet tilsynsorgan for all behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten, med unntak av behandling av opplysninger i PST. Tilsynskompetansen omfatter også behandling av opplysninger i straffesaker. Politiregisterlovens bestemmelser om tilsyn er imidlertid ikke ment å medføre endringer i andre eksisterende kontrollutvalgsordninger. Det må derfor foretas en avgrensning av Datatilsynets tilsynskompetanse etter politiregisterloven § 58 i forhold til Kontrollutvalget for kommunikasjonskontroll og Kontrollutvalget for tiltak mot hvitvasking. Departementet har ved Prop. 114 L (2012-2013) Endringer i politiregisterloven mv. foreslått inntatt en ny forskriftshjemmel i § 69 nytt nr. 23 i

politiregisterloven om ansvarsfordelingen av tilsynsmyndighet etter § 58 mellom Datatilsynet og andre kontrollorganer som har tilsynsmyndighet fastsatt i lov eller i forskrift gitt i medhold av lov. Det vises til pkt. 3.2.1. i proposisjonen for den nærmere bakgrunn for forskriftshjemmelen. Proposisjonen ble fremmet i statsråd 12. april 2013 og er oversendt Stortinget. Forslagene i dette høringsnotatet er derfor avhengig av at Stortinget vedtar lovforslaget.

2.2 Oversikt over endringsforslagene

Det foreslås følgende endringer i bestemmelser i politiregisterforskriften som tidligere har vært på høring:

- Det tas inn et nytt ledd i § 24-2 om at politiregisterloven gjelder for behandling av opplysninger innhentet ved kommunikasjonskontroll så langt det passer med de begrensninger som følger av straffeprosessloven og kommunikasjonskontrollforskriften
- Det presiseres i § 42-1 at Datatilsynet ikke fører tilsyn med behandling av opplysninger innhentet ved kommunikasjonskontroll. I bestemmelsen foretas det også en avgrensning mellom Datatilsynets og Kontrollutvalget for tiltak mot hvitvasking sin tilsynsmyndighet for hvitvaskingsregisteret, jf. kapittel 52 i forskriften (pkt. 4 i dette høringsnotatet)

2.3 Departementets vurderinger og forslag

2.3.1 Presisering av at særlige regler kommer til anvendelse ved kommunikasjonskontroll

I høringsnotat av 15. februar 2012 ble det i del 7 i politiregisterforskriften foreslått bestemmelser om behandling av opplysninger i straffesaker. I utkast til politiregisterforskriften § 24-1 er det uttalt at bestemmelsene i politiregisterloven gjelder for behandling av opplysninger i straffesaker med mindre noe annet fremgår av straffeprosessloven. Dette vil særlig kunne gjelde for behandling av opplysninger innhentet etter straffeprosessloven kapittel 16a.

I utkast til politiregisterforskriften § 24-2 ble det foreslått en bestemmelse av til dels veiledende og til dels presiserende art. Bestemmelsen lister opp de bestemmelsene i politiregisterloven der det er gitt særlige regler for straffesaker. Bakgrunnen for den foreslåtte regelen er at politiregisterloven er omfattende, og at det derfor kan være nyttig for brukerne av loven at de bestemmelsene som har særlige regler for behandling av straffesaker samles på ett sted.

Departementet foreslår at det i politiregisterforskriften § 24-2 tas inn et nytt tredje ledd om at politiregisterloven gjelder for behandling av opplysninger innhentet ved kommunikasjonskontroll så langt det passer med de begrensninger som følger av straffeprosessloven og kommunikasjonskontrollforskriften. På denne måten vil det bli

synliggjort at det i saker etter straffeprosessloven kapittel 16a gjelder enkelte særlige regler som kan avvike fra politiregisterlovens bestemmelser.

2.3.2 Begrensninger i Datatilsynets tilsynskompetanse etter politiregisterloven § 58

Som nevnt har det ikke vært departementets hensikt å endre eksisterende kontrollutvalgsordninger som følge av at Datatilsynet etter politiregisterloven § 58 skal føre tilsyn med politiets behandling av opplysninger. Departementet foreslår derfor at det presiseres i politiregisterforskriften § 42-1 at politiets og påtalemyndighetens behandling av opplysninger i saker etter straffeprosessloven kapittel 16a er unntatt fra Datatilsynets tilsynsmyndighet. Kontrollutvalget for kommunikasjonskontroll fører i dag kontroll med at politiets bruk av kommunikasjonskontroll skjer på lovlig måte, at bruken begrenses mest mulig og at reglene om taushetsplikt, oppbevaring og tilintetgjøring blir fulgt.

Det foreslås også presisert at Datatilsynet for hvitvaskingsregisteret kun fører tilsyn med at bestemmelsene om informasjonssikkerhet og internkontroll i politiregisterloven med forskrift er overholdt. Kontrollutvalget for hvitvasking skal føre tilsyn med hvorvidt de øvrige bestemmelser i politiregisterloven er overholdt. For den nærmere begrunnelse vises det til pkt. 4.3.3 om tilsyn med hvitvaskingsregisteret.

3. Endringer i kommunikasjonskontrollforskriften

3.1 Bakgrunn/gjeldende rett

Kommunikasjonskontroll er en egen etterforskningsmetode, som bl.a. omfatter skjult telefonavlytting. Kommunikasjonskontroll er regulert i straffeprosessloven kapittel 16a. Det er gitt utfyllende regler i kommunikasjonskontrollforskriften. Romavlytting er et eget tvangsmiddel som det er egne vilkår for å benytte, jf. straffeprosessloven § 216 m. En del av reglene om kommunikasjonskontroll er imidlertid gitt tilsvarende anvendelse også for romavlytting, jf. straffeprosessloven § 216 m siste ledd.

Det er opprettet et eget kontrollutvalg som fører tilsyn med bruk av kommunikasjonskontroll og politiets bruk av opplysningene. Utvalget fører ikke tilsyn i saker som er omfattet av lov om kontroll med etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste. Kontrollutvalget er hjemlet i straffeprosessloven § 216 h, og oppnevnes av Kongen i statsråd. Kontrollutvalget har til oppgave å kontrollere at politiets bruk av kommunikasjonskontroll skjer på lovlig måte, at bruken begrenses mest mulig og at reglene om taushetsplikt, oppbevaring og tilintetgjøring blir fulgt. Utvalget utfører sine oppgaver gjennom bl.a. gjennomgang av kommunikasjonskontrollrapporter fra politidistriktene, inspeksjoner ute hos politiet og behandling av enkeltsaker på eget initiativ og etter klage fra enkeltpersoner eller advokater. Utvalget besvarer også begjæringer om underretning om personer har vært

underlagt kommunikasjonskontroll. Utvalget har ikke påleggskompetanse, men kan rette kritikk mot politi og påtalemyndighet dersom de finner grunn til det. Dette gjelder også i klagesaker. Utvalget avgir årsrapporter til Justis- og beredskapsdepartementet, som de siste årene har vært offentlige.

Endringene som nå foreslås i kommunikasjonskontrollforskriften er kun de mest nødvendige endringene for å oppnå samsvar mellom politiregisterloven og kommunikasjonskontrollforskriften. De foreslåtte endringene vil også gjelde for behandling av opplysninger innhentet ved romavlytting, jf. straffeprosessloven § 216 m siste ledd.

Departementet arbeider for tiden med oppfølging av Metodekontrollutvalgets utredning NOU 2009: 15 Skjult informasjon – åpen kontroll. Justis- og beredskapsdepartementet har i statsråd 7. mai 2013 fremmet Prop. 147 L (2012-2013) om endringer i straffeprosessloven. Proposisjonen er sendt Stortinget. Som følge av dette arbeidet vil det senere foretas en mer omfattende revidering av kommunikasjonskontrollforskriften.

3.2 Oversikt over endringsforslagene

Det foreslås følgende endringer i kommunikasjonskontrollforskriften:

- § 11 endres ved at det i bestemmelsen angis at politiregisterloven gjelder for behandling av opplysninger innhentet ved kommunikasjonskontroll så langt det passer
- I § 14 om Kontrollutvalgets mandat inntas det i bestemmelsens tredje ledd at politiregisterloven § 60 første og annet ledd om Datatilsynets virkemidler gis tilsvarende anvendelse for utvalget
- I §§ 15 og 17 erstattes begrepet klage med begjæring om kontroll, for å tydeliggjøre at utvalgets kontroll er noe annet enn klage etter politiregisterlovens regler
- Det presiseres i § 18 første ledd at Kontrollutvalget for kommunikasjonskontroll er et uavhengig kontrollorgan
- I § 21 tilføyes et nytt punktum om at dersom det ikke gis underretning om at vedkommende har vært underlagt kommunikasjonskontroll, skal det gis en skriftlig begrunnelse som ikke tilkjenne gir at det foreligger en registrering. Samtidig foreslås det at § 24 oppheves, da bestemmelsen som følge av endringen i § 21 blir overflødig.
- § 23 endres slik at politiregisterloven § 59 og politiregisterforskriften § 42-4 gis tilsvarende anvendelse for Kontrollutvalget, med de presiseringer som følger av kommunikasjonskontrollforskriften

3.3 Departementets vurderinger og forslag

3.3.1 Politiregisterlovens anvendelse på behandling av opplysninger innhentet ved kommunikasjonskontroll

Kommunikasjonskontrollforskriften § 11 slår fast at personopplysningsloven §§ 18, 19, 20 og 21 ikke gjelder for opplysninger som er fremskaffet ved kommunikasjonskontroll etter forskriften. De bestemmelsene som forskriften spesifikt fastsetter at ikke skal gjelde omhandler rett til innsyn, informasjonsplikt når det samles inn opplysninger fra den registrerte, informasjonsplikt når det samles inn opplysninger fra andre enn den registrerte og informasjonsplikt ved bruk av personprofiler. Det følger allerede av personopplysningsforskriften § 1-3 at personopplysningsloven ikke gjelder for saker som behandles eller avgjøres i medhold av rettspleielovene, herunder straffeprosessloven. Videre gjelder personopplysningsloven kun for behandling av personopplysninger om ikke annet følger av en særskilt lov som regulerer behandlingsmåten, jf. personopplysningsloven § 5. Dette vil for eksempel være politiregisterloven og straffeprosessloven med forskrifter.

§ 11 i kommunikasjonskontrollforskriften er dermed unødvendig slik den nå står, og departementet foreslår at det i stedet tas inn en bestemmelse som regulerer forholdet til politiregisterloven.

Departementet foreslår at det i bestemmelsen slås fast at politiregisterloven kommer til anvendelse så langt det passer. Det er en rekke bestemmelser i politiregisterloven som ikke vil passe for behandling av opplysninger innhentet ved kommunikasjonskontroll. Eksempelvis vil det ved avlytting ikke være mulig å sørge for at opplysningene som kommer frem tilfredsstillende kravene til kvalitet i § 6, ettersom opplysningene vil registreres i den form de fremkommer. Det er også av denne grunn ikke mulig å unngå behandling av særlig sensitive personopplysninger etter § 7 eller opplysninger som ikke er kvalitetssikret etter § 8 dersom disse blir registrert under kontrollen.

Det er i politiregisterloven tatt inn en rekke tilpasninger for behandling av opplysninger i straffesaker. Politiregisterloven gjelder også for behandling av opplysninger i straffesaker, men slik at vurderingen av om vilkårene for behandling av opplysninger er oppfylt etter enkelte bestemmelser må gjøres etter straffeprosesslovens regler. Eksempelvis gjelder nødvendighetskravet i politiregisterloven § 5, men i straffesaker er det reglene i straffeprosessloven som styrer hva som er nødvendig. Videre fremgår det i § 8 om tidsbegrenset unntak fra kravene til formålsbestemthet, nødvendighet og relevans at tidsbegrensningen ikke gjelder ved behandling av opplysninger i den enkelte straffesak. Etter § 49 er også dokumentinnsyn i den enkelte straffesak regulert av straffeprosessloven. Det er også etter § 23 femte ledd slått fast at for taushetsplikt i tilknytning til kommunikasjonskontroll gjelder straffeprosessloven kapittel 16a. Politiets og påtalemyndighetens behandling av opplysninger innhentet ved kommunikasjonskontroll vil derfor fremdeles i all hovedsak reguleres av straffeprosessloven.

3.3.2 Kontrollutvalgets uavhengighet

Etter kommunikasjonskontrollforskriften § 18 kan Kontrollutvalget ikke motta instruksjer eller direktiver fra andre enn Kongen i statsråd.

Det følger av både EUs personverndirektiv (95/46/EF) artikkel 28 nr. 1 annet punktum og rammebeslutning 2008/977/JIS om vern av personopplysninger i forbindelse med politisamarbeid og rettslig samarbeid i straffesaker (rammebeslutningen) artikkel 25 nr. 1 siste punktum at kontrollorgan som fører tilsyn med behandling av personopplysninger skal utføre sine oppgaver i full uavhengighet. Personverndirektivet gjelder ikke for behandling av opplysninger i straffesaker, men gir uttrykk for det samme prinsippet som rammebeslutningen om kontrollorganers uavhengighet. Rammebeslutningen er godtatt ved St.prp. nr. 95 (2008-2009), og er omfattet av Schengen-samarbeidet. Politiregisterloven med tilhørende forskrift gjennomfører rammebeslutningen i norsk rett.

Departementet foreslår at kommunikasjonskontrollforskriften § 18 første ledd endres ved at det kommer uttrykkelig frem at utvalget er et uavhengig kontrollorgan. Utvalget vil dermed være faglig uavhengig, men Justis- og beredskapsdepartementet vil fortsatt være administrativt ansvarlig for utvalget. Utvalget vil derved ikke lenger kunne instrueres av Kongen i statsråd, noe som er i tråd med de krav som personverndirektivet og rammebeslutningen stiller. Det kan i denne sammenheng også opplyses at instruksjonsadgangen etter § 18 første ledd ikke har blitt benyttet, slik at endringen ikke vil medføre noen realitetsforskjell. At utvalget er faglig uavhengig er også en forutsetning for at utvalget fører tilsyn i kommunikasjonskontrollsaker fremfor Datatilsynet, jf. forslag til endringer i politiregisterforskriften i pkt. 2.3.2 i dette høringsnotatet.

3.3.3 Begjæring om underretning om hvorvidt man har vært underlagt kommunikasjonskontroll

Etter kommunikasjonskontrollforskriften § 21 skal enhver på begjæring gis underretning om hvorvidt han eller hun har vært undergitt kommunikasjonskontroll, på de vilkår som er nevnt i straffeprosessloven § 216 j. Etter § 216 j skal underretning ikke gis i saker om overtredelse av straffeloven kapittel 8 eller 9, og underretning kan bare gis om kommunikasjonskontroll som har vært besluttet etter at bestemmelsen trådte i kraft. Underretning kan tidligst gis ett år etter at kontrollen er avsluttet. Videre kan retten ved kjennelse bestemme at underretning skal unnlates eller utsettes i et nærmere fastsatt tidsrom dersom underretning vil være til skade for etterforskningen eller andre forhold taler for at underretning bør unnlates eller utsettes. § 24 i kommunikasjonskontrollforskriften gir en detaljert anvisning på hvordan svar på en begjæring skal lyde, enten det har vært foretatt kommunikasjonskontroll som det kan opplyses om eller ikke.

Departementet foreslår at det tilføyes et nytt annet ledd i § 21 om at det skal gis en alternativ begrunnelse som ikke tilkjenner at det foreligger en registrering dersom det ikke gis underretning om foretatt kommunikasjonskontroll. Dette tilsvarer § 54 tredje ledd i politiregisterloven. Samtidig foreslår departementet at § 24 i kommunikasjonskontrollforskriften oppheves, da denne bestemmelsen blir overflødig som følge av endringen i § 21.

For at unntaksmulighetene for ikke å etterkomme begjæringen skal kunne fungere effektivt, er utvalget avhengig av å kunne behandle og besvare begjæringer på en slik måte at det ikke røper om den som begjærer underretning er registrert. Det bør etter departementets oppfatning være tilstrekkelig at begrunnelsen ikke tilkjenner at det foreligger en registrering, og departementet kan ikke se at det er nødvendig å detaljregulere hvordan begrunnelsen skal lyde. Det vises i denne sammenheng til at plikten til å utforme en alternativ begrunnelse som ikke tilkjenner at det foreligger en registrering også påligger klageinstansene og tilsynsorganene etter politiregisterloven § 59 annet ledd ved kontroll etter begjæring fra den registrerte. Dette kravet er foreslått presisert i politiregisterforskriften § 17-3 fjerde ledd slik at dersom begjæringen ikke tas til følge fordi søkeren ikke er registrert eller fordi unntaksbestemmelsene kommer til anvendelse, skal det alltid gis en alternativ begrunnelse, slik at begrunnelsen ikke tilkjenner at det foreligger en registrering som det ikke kan gis innsyn i. Bestemmelsen svarer til forskrift 21. desember 2000 nr. 1365 til lov om Schengen informasjonssystem (SIS-forskriften) § 2-3. Heller ikke i SIS-forskriften er det gitt noen detaljert beskrivelse av hvordan en alternativ begrunnelse skal utformes.

3.3.4 Saksbehandlingsregler

§ 23 i kommunikasjonskontrollforskriften regulerer saksbehandlingen ved svar på begjæringer om underretning om kommunikasjonskontroll. Som nevnt tar departementet sikte på å gi politiregisterloven anvendelse også på behandling av opplysninger innhentet ved bruk av kommunikasjonskontroll så langt det passer. Saksbehandlingsreglene for svar på begjæringer om underretning om foretatt kommunikasjonskontroll bør derfor harmoniseres med saksbehandlingsreglene for begjæring fra den registrerte til Datatilsynet om hvorvidt behandlingen av opplysninger om vedkommende er foretatt i tråd med politiregisterlovens regler, jf. politiregisterloven § 59. Departementet foreslår at denne bestemmelsen gis tilsvarende anvendelse for kontrollutvalget. Det vises i denne sammenheng til pkt. 2.3.2 i høringsnotatet, der det foreslås at kontrollutvalget gis tilsynskompetanse i saker som gjelder behandling av opplysninger innhentet ved kommunikasjonskontroll, og at dette området derved unntas fra Datatilsynets tilsynskompetanse. I § 59 annet ledd vises det til at § 54 siste ledd gjelder tilsvarende. Etter denne bestemmelsen slås det fast at det ved begjæringer som ikke tas til følge skal gis en begrunnelse som ikke tilkjenner at det foreligger en registrering.

Det er i politiregisterloven § 69 første ledd nr. 23 inntatt en forskriftshjemmel for å gi nærmere saksbehandlingsregler for Datatilsynets kontroll etter begjæring fra den registrerte. Forskriftshjemmelen for å gi nærmere saksbehandlingsregler er i Prop. 114 L (2012-2013) foreslått flyttet til nr. 24 som følge av et nytt nr. 23 om deling av tilsynskompetanse mellom Datatilsynet og andre tilsynsorganer som er hjemlet i lov eller forskrift. Forslag til utfyllende forskriftsregler om Datatilsynets saksbehandling ble sendt på høring 15. februar 2012.

Det ble i utkast til politiregisterforskriften § 42-4 foreslått nærmere regler for Datatilsynets kontroll etter begjæring fra den registrerte. Departementet foreslår at bestemmelsen gis tilsvarende anvendelse for kontrollutvalgets behandling av begjæringer om underretning om foretatt kommunikasjonskontroll. Utkastet til bestemmelsen lyder som følger:

§ 42-4 Datatilsynets kontroll etter begjæring fra den registrerte

Begjæring om kontroll i henhold til politiregisterloven § 59 skal besvares snarest mulig og senest innen 30 dager. Dersom saken ikke kan behandles innen fristen, skal den som har begjært kontroll underrettes om dette med angivelse av når kontrollen kan antas å bli gjennomført. Bestemmelsene i politiregisterloven § 54 første ledd annet og tredje punktum gjelder tilsvarende.

Begjæring om kontroll kan avvises av Datatilsynet dersom samme forhold ble kontrollert tidligere, og det ikke foreligger holdepunkter for at det er foretatt nye registreringer.

Dersom begjæring om kontroll gjelder opplysninger som det ikke er gitt innsyn i skal Datatilsynets svar utformes i samsvar med § 17-3 fjerde ledd.

Begjæring om kontroll som gjelder opplysninger som behandles av Politiets sikkerhetstjeneste skal avvises eller sendes til Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjenesten for behandling, jf. politiregisterloven § 58 siste punktum.

Etter den foreslåtte § 42-4 skal bestemmelsene i politiregisterloven § 54 første ledd annet og tredje punktum gjelde tilsvarende for begjæring om kontroll fra Datatilsynet. Etter disse bestemmelsene må begjæringen angi hvilke behandlinger den gjelder, og den som fremsetter begjæringen må identifisere seg på tilstrekkelig måte.

At begjæringen må angi hvilke behandlinger den gjelder, følger allerede av at begjæringen etter § 21 i kommunikasjonskontrollforskriften gjelder underretning om hvorvidt vedkommende har vært undergitt kommunikasjonskontroll. Dette vil være en tilstrekkelig presisering, slik at det ikke vil være tvil om hva begjæringen gjelder.

Kommunikasjonskontrollforskriften har ikke egne regler om krav til identifikasjon for den som begjærer underretning om hvorvidt han har vært underlagt kommunikasjonskontroll. Departementet kan ikke se at det er grunn til ikke å stille krav til tilfredsstillende legitimasjon for den som ber om underretning om foretatt kommunikasjonskontroll. Tvert i mot vil det være et sterkt behov for å kreve at den som begjærer underretning om hvorvidt han har vært underlagt kommunikasjonskontroll,

identifiserer seg på tilstrekkelig vis. Det vises i denne sammenheng til at det vil være svært uheldig dersom man kan få oppgitt hvorvidt en person har vært undergitt kommunikasjonskontroll uten at det stilles krav om tilfredsstillende identifikasjon. Kommunikasjonskontroll benyttes ved mistanke om alvorlig kriminalitet, og innebærer et vesentlig inngrep i den enkeltes private sfære. Det er derfor sterke hensyn som tilsier at det må sikres at det kun er den som har vært underlagt slik kontroll som eventuelt kan få underretning om dette.

Etter gjeldende bestemmelse i kommunikasjonskontrollforskriften skal henvendelser besvares snarest mulig og normalt senest innen en måned. Fristen på 30 dager etter utkast til politiregisterforskriften § 42-4 første ledd er ikke absolutt. Dersom saken ikke kan behandles innen fristen, skal den som har begjært kontroll underrettes om dette med angivelse av når kontrollen kan antas å bli gjennomført. Departementet foreslår at denne bestemmelsen også gjøres gjeldende for kontrollutvalget, og at kommunikasjonskontrollforskriften § 23 første ledd annet punktum oppheves. På denne måten fanger man opp de tilfellene der begjæringen ikke kan besvares innen en måned, for eksempel fordi tingrettens kjennelse må innhentes. Normalordningen vil som i dag være at begjæringene om underretning skal besvares innen en måned.

Etter den foreslåtte politiregisterforskriften § 42-4 annet ledd kan begjæring om kontroll avvises dersom samme forhold er kontrollert tidligere og det ikke foreligger holdepunkter for at det er foretatt nye registreringer. Dette er en regel som har praktiske årsaker, og vil være arbeidsbesparende også for kontrollutvalget. Det vil etter bestemmelsen være adgang til å avvise gjentatte henvendelser der det ikke er noen endringer fra det tidspunkt forrige begjæring ble behandlet.

Videre er det foreslått presisert i § 42-4 tredje ledd at dersom begjæringen gjelder opplysninger som det ikke gis innsyn i, skal svaret utformes i samsvar med politiregisterforskriften § 17-3 fjerde ledd, det vil si at det alltid skal gis en alternativ begrunnelse slik at begrunnelsen ikke tilkjenne gir at det foreligger en registrering. Dette er en presisering av politiregisterloven § 54 siste ledd, som er foreslått gjort gjeldende også for kontrollutvalget, se pkt. 3.3.3 i dette høringsnotatet.

Det finnes enkelte særlige regler om behandling av begjæring om underretning om hvorvidt vedkommende har vært underlagt kommunikasjonskontroll, som departementet ikke foreslår endringer i. Begjæring om underretning skal etter gjeldende forskrift fremmes for og avgjøres av kontrollutvalget, og skal være skriftlig. Dersom underretning ikke skal gis på bakgrunn av de unntak som finnes i straffeprosessloven § 216 j tredje ledd, skal politiet sørge for at tingrettens kjennelse forelegges kontrollutvalget. I tillegg skal Riksadvokaten og politiet gi de opplysninger som er nødvendige for å besvare henvendelsen. Disse særreglene foreslås videreført uten endringer.

Departementet foreslår på denne bakgrunn at det presiseres i kommunikasjonskontrollforskriften § 23 at politiregisterloven § 59 og

politiregisterforskriften § 42-4 gjelder tilsvarende for kontrollutvalget med de presiseringer som følger av kommunikasjonskontrollforskriften.

3.3.5 Kontroll etter begjæring fra den registrerte

Etter gjeldende § 15 annet ledd skal Kontrollutvalget undersøke enhver klage fra enkeltpersoner eller organisasjoner som mener seg urettmessig utsatt for kommunikasjonskontroll. Etter § 17 første ledd skal resultatet av undersøkelsen underrettes klageren i form av en ikke grunnlagt konklusjon som går ut på at klagen enten gir eller ikke gir grunn til kritikk mot politiet eller påtalemyndigheten.

Utvalgets kompetanse til å undersøke klager er begrenset til klager innenfor utvalgets myndighetsområde, jf. § 14 i forskriften. Etter denne bestemmelsen skal utvalget bl.a. kontrollere at bruken av kommunikasjonskontroll er innenfor rammen av lov og instruks, og at opplysningene blir brukt på lovlig måte. Utvalget kan ikke bestemme at løpende kommunikasjonskontroll skal avbrytes. I praksis innebærer klageadgangen etter § 15 i kommunikasjonskontrollforskriften at den registrerte eller den som antar å være registrert kan be om at utvalget kontrollerer at lovens bestemmelser er oppfylt.

Departementet foreslår at det i § 15 annet ledd inntas at Kontrollutvalget etter begjæring fra den registrerte skal kontrollere at opplysningene om vedkommende er behandlet i samsvar med straffeprosessloven, politiregisterloven og kommunikasjonskontrollforskriften. Dette tilsvarer politiregisterloven § 59 første ledd, med unntak av at det etter kommunikasjonskontrollforskriften kun vil være den som *er* registrert som kan begjære kontroll, ikke den som kun antar å være registrert. Dette er begrunnet i at bestemmelsen ikke skal kunne benyttes for å få greie på om man har vært underlagt kommunikasjonskontroll, men kun for å få vite om kommunikasjonskontrollen som har vært foretatt har vært i tråd med de krav som oppstilles i straffeprosessloven, politiregisterloven og kommunikasjonskontrollforskriften. Vedkommende som begjærer kontroll må derved først ha begjært og fått underretning om at han har vært underlagt kommunikasjonskontroll etter § 21.

Politiregisterloven skiller mellom regler om administrativ klage til overordnet organ, jf. politiregisterloven § 55, og adgang til å be et uavhengig kontrollorgan om kontroll, jf. politiregisterloven § 59. Det kan derfor være misvisende at begrepet «klage» benyttes i kommunikasjonskontrollforskriften, da adgangen til å klage til overordnet organ og adgangen til å be tilsynsmyndigheten om kontroll er to forskjellige rettigheter. Av samme grunn foreslås også § 17 første ledd endret ved at begrepet klage erstattes med begjæring om kontroll. Departementet understreker at denne endringen ikke innebærer noen realitetsforskjell.

3.3.6 Kontrollutvalgets virkemidler

Politiregisterloven § 60 første og annet ledd regulerer Datatilsynets virkemidler. Etter denne bestemmelsen kan Datatilsynet gi pålegg om at behandling i strid med bestemmelsene om informasjonssikkerhet og internkontroll skal opphøre, eller stille vilkår som må oppfylles for at behandlingen skal være i samsvar med disse bestemmelsene. Denne påleggskompetansen gjelder også i straffesaker. Etter bestemmelsens annet ledd kan Datatilsynet gi anmerkning dersom det finner at behandlingen av opplysninger i forbindelse med straffesaker er i strid med loven.

Som nevnt foreslås det i pkt. 2.3.2 i dette høringsnotatet at Kontrollutvalget for kommunikasjonskontroll fører tilsyn med behandling av opplysninger etter straffeprosessloven kapittel 16a, og at området unntas fra Datatilsynets tilsynskompetanse. Departementet foreslår derfor at politiregisterloven § 60 første og annet ledd gis tilsvarende anvendelse for Kontrollutvalget.

Retten til å gi anmerkning er i praksis den samme beføyelse som Kontrollutvalget har i dag i form av innberetning til Riksadvokaten og Justis- og beredskapsdepartementet dersom de finner grunn til å kritisere politiet og påtalemyndigheten.

At Kontrollutvalget gis påleggskompetanse når det gjelder informasjonssikkerhet og internkontroll er imidlertid en realitetsforskjell i forhold til gjeldende rett. Begrunnelsen for at Datatilsynet også i straffesaker har påleggskompetanse på disse områdene er at informasjonssikkerhet og internkontroll etter sin art er av en annen karakter enn den materiellrettslige behandlingen av opplysninger i straffesaker. For den nærmere begrunnelse for påleggskompetansen vises det til Ot.prp. nr. 108 (2008-2009) pkt. 16.2.6.2. Departementet kan ikke se noen grunn til at dette skulle stille seg annerledes for Kontrollutvalget. Som det fremgår i pkt. 2.3.2 foreslås det en delt tilsynskompetanse for Datatilsynet og kontrollutvalget for hvitvaskingsregisteret (ASK) ved at Datatilsynet der har tilsynskompetanse (og da også påleggskompetanse) når det gjelder informasjonssikkerhet og internkontroll.

Begrunnelsen for at det ikke foreslås samme ordning i saker om kommunikasjonskontroll er at behandling av opplysninger innhentet ved kommunikasjonskontroll i meget begrenset grad foregår elektronisk. Reglene i politiregisterloven med tilhørende forskrift om informasjonssikkerhet og internkontroll er i stor grad beregnet på elektronisk behandling av opplysninger, og vil derfor være mindre passende for fysisk lagring av opptak og dokumenter. For alle praktiske formål vil informasjonssikkerhet for disse opplysningene innebære forsvarlig fysisk sikring og oppbevaring. Det kreves derfor ingen særskilt kompetanse om teknologi for å kunne utføre denne oppgaven, og departementet mener at Kontrollutvalget vil kunne føre tilsyn også på dette området på en tilfredsstillende måte. Utvalget vil dermed kunne gi pålegg om at opptak mv. skal oppbevares forsvarlig, dersom dette ikke skulle være tilfelle. Utvalget vil også kunne gi bindende pålegg om hvordan internkontrollen utøves.

Det vil imidlertid på et senere tidspunkt kunne være hensiktsmessig at tilsynskompetansen når det gjelder informasjonssikkerhet og internkontroll overføres til Datatilsynet dersom det går over til elektronisk registrering og saksbehandling også når det gjelder opplysninger innhentet ved kommunikasjonskontroll.

Etter gjeldende § 14 tredje ledd fremgår det at utvalget ikke kan bestemme at løpende kontroll skal avbrytes. I og med at den foreslåtte påleggskompetansen er avgrenset til å gjelde informasjonssikkerhet og internkontroll, kan departementet ikke se at det er nødvendig å nevne dette eksplisitt. Det foreslås derfor å oppheve nåværende tredje ledd. Departementet understreker at denne endringen ikke innebærer noen realitetsforskjell.

4. Hvitvaskingsregisteret (ASK-registeret) og kontrollutvalget for tiltak mot hvitvasking

4.1. Om Enhet for Finansiell Etterretning og ASK

Enheten for Finansiell Etterretning ved ØKOKRIM (EFE) er Norges finansielle etterretningsenhet (Financial Intelligence Unit - FIU). I henhold til EUs hvitvaskingsdirektiv (direktiv 2005/60/EF), som bl.a. bygger på de internasjonalt anerkjente anbefalingene fra Financial Action Task Force (FATF) med tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering, skal medlemsland opprette en finansiell etterretningsenhet som har ansvaret for å motta, analysere og videreformidle informasjon om mistanke om mulig hvitvasking og terrorfinansiering til relevante myndigheter.

Lov 6. mars 2009 nr. 11 om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering (hvitvaskingsloven) gjennomfører EØS-regler som svarer til EUs hvitvaskingsdirektiv. Lovens formål er å forebygge og avdekke transaksjoner med tilknytning til utbytte av straffbare handlinger eller med tilknytning til terrorhandling. Et grunnleggende element i hvitvaskingsloven er at finansinstitusjoner og andre rapporteringspliktige (for eksempel eiendomsmeglere, revisorer og advokater) skal utføre kundekontroll av sine kunder, følge opp kundeforholdene og rapportere om eventuelle mistenkelige transaksjoner til den finansielle etterretningsenheten (såkalte MT-rapporter). Rapporteringsplikten er hjemlet i hvitvaskingsloven § 18. I henhold til denne bestemmelsen skal rapporteringspliktige av eget tiltak oversende opplysninger til ØKOKRIM om den [mistenkelige] transaksjonen og om de forhold som har medført mistanke. I loven vises det til ØKOKRIM, men det er Enheten for Finansiell Etterretning som mottar, analyserer og eventuelt videreformidler mottatt informasjon. EFEs virksomhet beskrives som finansiell etterretning, dette til forskjell fra etterforskning og annen etterretning som utføres av politiet. Den finansielle etterretningen faller derfor ikke direkte inn under den type etterretning som beskrives i Riksadvokatens rundskriv nr. 3/1999 del II.

ASK er EFEs registrerings-, analyse- og saksbehandlingssystem. I ASK registreres mottatte MT- rapporter, og informasjonen sammenstilles med annen relevant og tilgjengelig informasjon, herunder opplysninger om mistanke om terrorfinansiering og hvitvasking mottatt fra kontrollorganer og utenlandske FIUs. Kun ansatte i EFE og ØKOKRIMs ledelse har direkte tilgang til opplysninger i ASK.

I de tilfeller EFE på bakgrunn av nærmere analyse av mottatte opplysninger finner grunnlag for det, videreformidles informasjonen i form av bearbejdede rapporter til politi- og kontrollmyndigheter, samt til utenlandske finansielle etterretningsenheter.

ØKOKRIMs behandling av mottatte opplysninger er regulert i hvitvaskingsloven og i forskrift 13. mars 2009 nr. 302 om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering mv. (hvitvaskingsforskriften). I hvitvaskingsloven § 29 reguleres slettefristen for mottatte opplysninger. I hvitvaskingsloven § 30 er det gitt en særlig bestemmelse om utlevering av opplysninger når formålet er å bekjempe terrorhandlinger, og dessuten om utlevering til skatteetaten og toll- og avgiftsetaten i deres arbeid med skatt, avgift og toll. I henhold til hvitvaskingsforskriften § 19 skal ØKOKRIM utarbeide retningslinjer for sin interne saksbehandling for å sikre betryggende systemer for mottak av informasjon og for å hindre uvedkommende innsyn i registrerte opplysninger. Utover dette er alminnelige regler om taushetsplikt i forvaltning, politi og påtale forutsatt å gjelde for opplysninger i ASK, og de øvrige delene av ØKOKRIMs behandling av opplysninger i ASK er regulert i ØKOKRIMs interne retningslinjer fastsatt i medhold av hvitvaskingsforskriften § 19.

4.2 Forskriftsregulering av ASK

Siden formålet med ASK hovedsakelig er å bekjempe kriminalitet, og siden hvitvaskingsloven inneholder særregler om behandling av personopplysninger, er det lagt til grunn at personopplysningslovens bestemmelser ikke gis anvendelse for behandling av opplysninger i ASK. Derimot vil lov om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterloven) få anvendelse, med de begrensninger og særregler som fremgår av hvitvaskingsloven.

I henhold til politiregisterloven § 14 skal det gis en egen forskrift for behandling av opplysninger som er gjenstand for meldeplikt eller som inngår i et register. I forslaget til politiregisterforskriften kapittel 52 gjennomføres plikten til å gi en egen forskrift for ASK. Forslaget viderefører dels gjeldende regelverk, og klargjør i tillegg hvordan særbestemmelsene i hvitvaskingsloven og hvitvaskingsforskriften og de generelle bestemmelsene i politiregisterloven og politiregisterforskriften virker sammen.

4.3 Særlig om enkelte av forskriftsforslagene

4.3.1 Utlevering av informasjon

Utlevering av opplysninger og taushetsplikt er regulert i kapittel 5 og 6 i politiregisterloven. Utgangspunktet er at disse bestemmelsene også gjelder for behandling av opplysninger i ASK. Det er likevel behov for enkelte justeringer, idet utleveringsadgangen i politiregisterloven delvis går lenger enn hva som er gjeldende rett.

Utlevering av informasjon fra ASK er i dag regulert i hvitvaskingsloven § 30, hvoretter informasjon kan utleveres til andre offentlige myndigheter enn politiet når de har som formål å bekjempe terrorvirksomhet, og dessuten til skatteetaten og toll- og avgiftsetaten til bruk i deres arbeid med skatt, avgift og toll. Utover dette er de alminnelige reglene om taushetsplikt i forvaltning, politi- og påtalemyndigheten forutsatt å få anvendelse. På denne bakgrunn har nærmere regler for utlevering av informasjon fra ASK blitt regulert i ØKOKRIMs interne retningslinjer for saksbehandling i EFE, fastsatt i henhold til hvitvaskingsforskriften § 19.

Utover de tilfeller som er særlig regulert i hvitvaskingsloven § 30, utleveres informasjon fra ASK i dag kun til politiet og kontrollmyndigheter som et ledd i EFEs informasjonsinnhenting eller i de tilfeller hvor EFE etter nærmere analyse har kommet til at mistanken om et straffbart forhold bør undersøkes nærmere av politiet og/eller det respektive offentlige organet som har kontrollmyndighet innenfor det aktuelle området. Informasjon til politiet kan formidles både i form av etterretningsrapporter, politirapporter til åpnet straffesak og i form av anmeldelse. I tillegg utleveres informasjon til Finanstilsynet når denne kan få betydning for Finanstilsynets tilsyn med rapporteringspliktiges overholdelse av hvitvaskingslovens bestemmelser.

Utlevering av informasjon til utlandet skjer kun til utenlandske finansielle etterretningsenheter til bruk i deres arbeid, og tas ikke direkte inn i andre lands straffe- eller forvaltningssaker. Dette har sin bakgrunn i det internasjonale rammeverket som legges til grunn for samarbeidet på dette området, herunder det faktum at andre lands finansielle etterretningsenheter kan være rent administrative enheter uten politi- eller påtalemyndighet.

Hensynet til offentlig kontrollvirksomhet og politiets forvaltningsvirksomhet kan tilsi at det åpnes opp for i større grad å avgi informasjon til andre deler av politiet for forvaltningsmessige formål, og dessuten til andre offentlig etater enn skatteetaten og toll- og avgiftsetaten, enn det dagens regler åpner for. Hvitvaskingslovens rapporteringsforpliktelse representerer imidlertid et inngrep i rapporteringspliktiges taushetsplikt overfor deres kunder, og innslagspunktet for rapporteringsplikten er lavt. I tillegg lagres det til enhver tid informasjon om et stort antall personer i ASK. Disse forholdene tilsier etter departementets vurdering at det bør utvises forsiktighet med å åpne for bruk av innrapporterte opplysninger til andre formål enn det opplysningene er innhentet for, og at informasjonen primært bør benyttes for å forebygge, avdekke og

bekjempe hvitvasking, terrorfinansiering og tilknyttet kriminalitet. Dagens praksis foreslås derfor videreført i politiregisterforskriften § 52-6.

4.3.2 Tilgang (rett til direkte søk)

I henhold til politiregisterlovens bestemmelser kan ansatte i politiet som har tjenestemessig behov, gis tilgang til relevante registre. I henhold til dagens praksis har kun ansatte i EFE og ØKOKRIMs ledelse tilgang til ASK. Andre ansatte i ØKOKRIM med tjenestemessig behov kan gis tilgang etter skriftlig tillatelse av behandlingsansvarlig. De samme hensyn som tilsier at adgangen til utlevering av informasjon begrenses sammenlignet med politiregisterlovens bestemmelser, tilsier at tilgangen for andre ansatte i politiet begrenses. Dagens praksis foreslås derfor videreført i politiregisterforskriften § 52-5.

4.3.3. Tilsyn

Departementet har ved Prop. 114 L (2012-2013) Endringer i politiregisterloven mv. foreslått å ta inn en ny forskriftshjemmel i § 69 nytt nr. 23 i politiregisterloven om ansvarsfordelingen av tilsynsmyndighet etter § 58 mellom Datatilsynet og andre kontrollorganer som har tilsynsmyndighet fastsatt i lov eller i forskrift.

I henhold til hvitvaskingsloven § 31 skal Kontrollutvalget for tiltak mot hvitvasking (Kontrollutvalget) føre kontroll med ØKOKRIMs behandling av opplysninger mottatt i henhold til rapporteringsplikten. Kontrollutvalgets virksomhet er regulert i forskrift 13. mars 2009 nr. 303 om kontrollutvalget for tiltak mot hvitvasking (forskrift om kontrollutvalget). Kontrollutvalget skal i henhold til forskrift om kontrollutvalget § 2 føre kontroll med at ØKOKRIMs opplysninger mottatt i henhold til hvitvaskingsloven skjer i samsvar med loven og ØKOKRIMs interne retningslinjer. I henhold til forskrift om kontrollutvalget § 3 skal utvalget særlig legge vekt på at rettssikkerhets- og personvern hensyn ivaretas ved ØKOKRIMs behandling av opplysningene, og i henhold til § 4 skal kontrollutvalget undersøke klager fra enkeltpersoner eller organisasjoner over ØKOKRIMs behandling av mottatte opplysninger. Kontrollutvalgets kompetanse og virksomhet overlapper derfor tilsynskompetansen som er lagt til Datatilsynet i politiregisterloven §§ 58 og 59, og det er nødvendig å foreta en nærmere avgrensning av kompetansefordelingen.

Kontrollutvalget har gjennom sin tilsynsvirksomhet opparbeidet seg god kunnskap om EFEs virksomhet og ASK, og har lang erfaring med å føre tilsyn med at behandlingen av opplysninger skjer i henhold til gjeldende regelverk. Departementet anser det derfor hensiktsmessig at Kontrollutvalgets virksomhet videreføres, slik at Kontrollutvalget fortsatt skal føre tilsyn med at de materiellrettslige reglene om behandling av opplysninger i ASK overholdes, og at Datatilsynets kompetanse avgrenses tilsvarende. Kontrollutvalget er imidlertid ikke sammensatt med sikte på først og fremst å ivareta

data- og informasjonssikkerhetsmessig kompetanse. Etter departementets vurdering vil derfor Datatilsynet være bedre egnet enn Kontrollutvalget til å føre tilsyn med reglene om informasjonssikkerhet, internkontroll og sporbarhet i politiregisterloven og politiregisterforskriften. Det foreslås derfor at Kontrollutvalgets kompetanse avgrenses mot disse områdene. I politiregisterforskriften § 52-14 foreslås det i tråd med dette at Kontrollutvalget skal føre tilsyn med at reglene om behandling av personopplysninger i politiregisterloven og politiregisterforskriften overholdes, med unntak av bestemmelsene om informasjonssikkerhet, internkontroll og sporbarhet i politiregisterloven §§ 15 til 17 og politiregisterforskriften kapittel 39 og 40. For disse bestemmelsene foreslås tilsynskompetansen lagt til Datatilsynet. Datatilsynets og Kontrollutvalgets kompetanse til å gjennomføre kontroll etter begjæring foreslås fordelt på tilsvarende måte, jf. forslag til politiregisterforskriften § 52-15.

Med henblikk på å sikre best mulig sammenheng med politiregisterloven og politiregisterforskriften, foreslås det videre enkelte endringer i forskrift 13. mars 2009 nr. 303 om kontrollutvalget for tiltak mot hvitvasking, se nærmere om dette under pkt. 4.4.

4.3.4 Merknader til de enkelte bestemmelsene

§ 52-1 Formål

Formålsbestemmelsen er todelt ved at den innledningsvis angir det overordnede formålet bak hvitvaskingslovens bestemmelser, som er å forebygge og avdekke hvitvasking, terrorfinansiering og tilknyttet kriminalitet. I nr. 1 til 5 angis hvilke funksjoner ASK skal ivareta som EFEs registrerings-, saksbehandlings- og analysesystem, som et ledd i å oppnå hvitvaskingslovens overordnede formål. Med henblikk på å bidra til begrepsmessig sammenheng i politiregisterregelverket, er politiregisterlovens begrep «bekjempe» benyttet fremfor formuleringen i hvitvaskingslovens formålsangivelse hvor formålet er knyttet til å «forebygge og avdekke». «Bekjempe» omfatter alle ledd i politiets kriminalitetsbekjempende virksomhet, herunder etterretning, forebygging og etterforskning, og innebærer ingen innsnevring sammenlignet med hvitvaskingslovens formålsangivelse.

Nr. 1 omfatter hovedsakelig registrering og mottak av opplysninger om mistenkelige transaksjoner som EFE mottar og innhenter i henhold til hvitvaskingsloven § 18, men også andre opplysninger som ØKOKRIM mottar i henhold til hvitvaskingsloven, som for eksempel opplysninger i henhold til hvitvaskingsloven § 19 om utføring av mistenkelige transaksjoner.

Nr. 2 omfatter mottak, registrering og systematisering av informasjon tilknyttet mistanke om hvitvasking, terrorfinansiering og tilknyttet kriminalitet fra andre enn rapporteringspliktige i henhold til hvitvaskingsloven. Dette omfatter informasjon blant annet fra utenlandske finansielle etterretningsenheter, andre deler av politiet, offentlige kontrollorganer etc.

Nr. 3 omhandler den innledende behandlingen av registrerte opplysninger i ASK, hvor mottatte MT-rapporter gjennomgår en innledende analyse med sikte på uttak og prioriteringer for nærmere analyse (strategisk analyse).

Nr. 4 omhandler den operative analysen hvor mistanken om hvorvidt det har forekommet hvitvasking eller terrorfinansiering blir nærmere belyst og undersøkt, med sikte på å avgjøre om informasjon bør videreformidles til relevante mottakere for nærmere undersøkelser av hvorvidt det har forekommet et straffbart forhold.

Nr. 5 omhandler formidling av informasjon til relevante mottakere, primært til politiet og kontrollorganer for nærmere undersøkelser, eventuelt etterforskning, i de tilfeller hvor EFEs analyse tilsier at det foreligger forhold som bør undersøkes nærmere, men også i anonymisert form som en del av trendanalyser, risikovurderinger etc.

§ 52-2 Hjemmelsgrunnlag

ASK er ikke uttrykkelig hjemlet i hvitvaskingsloven. At opplysningene skal registreres, fremgår imidlertid forutsetningsvis av flere av hvitvaskingslovens bestemmelser, herunder av hvitvaskingsloven § 18 som regulerer rapporteringspliktiges forpliktelse til å melde fra om mistenkelige transaksjoner og § 29 som regulerer slettefrist etter tidspunkt for registrering. Det vises derfor også til disse bestemmelsene i forskriftsteksten.

§ 52-3 Behandlingsansvar

Bestemmelsen viderefører dagens ordning, hvor ØKOKRIM er behandlingsansvarlig for ASK.

§ 52-4 Opplysninger som kan lagres

Bestemmelsens *første ledd første punktum* omhandler registrering av opplysninger som innrapporteres i henhold til hvitvaskingsloven § 18 (MT-rapporter). MT-rapporter vil normalt ikke inneholde andre opplysninger enn de som er opplistet i § 18 annet ledd. Bestemmelsen er likevel inntatt da det ikke er faktisk mulig å underlegge hver rapport en siling av hvilke opplysninger som faktisk inngår i rapportene, og siden registrering av rapporter i den form de kommer inn derfor er nødvendig for at ASK skal kunne fungere som registreringssystem i tråd med sitt formål, jf. § 52-1 nr. 1.

Bestemmelsens *første ledd annet punktum og annet ledd* angir hva slags informasjon fra øvrige kilder som kan lagres i ASK.

Bestemmelsens *tredje ledd* slår fast at ikke-verifiserte opplysninger kan lagres når det er nødvendig ut fra formålet.

Bestemmelsens *fjerde ledd* inneholder en presisering av at innkomne rapporter fra utenlandske FIUs og MT-rapporter kan lagres i den form de er kommet inn, fordi det er nødvendig for å ivareta ASKs funksjon som registreringssystem.

§ 52-5 Tilgang (rett til direkte søk)

Bestemmelsen viderefører dagens praksis, hvoretter antall personer som har direkte tilgang til ASK, begrenses til ansatte i EFE og i særlige tilfeller til øvrige ansatte i ØKOKRIM som har et tjenestemessig behov. Se nærmere om bestemmelsen ovenfor under pkt. 4.3.2.

§ 52-6 Taushetsplikt og utlevering

I bestemmelsens *første ledd* angis i hvilke tilfeller informasjon fra ASK kan utleveres til andre deler av politiet og offentlige organer.

I første ledd *nr. 1* presiseres det at utlevering til andre deler av politiet kun kan skje til bruk i politiets virksomhet med å bekjempe hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger, finansiering av terrorvirksomhet og tilknyttet kriminalitet, og det avgrenses derfor mot politiets forvaltningsvirksomhet.

I henhold til første ledd *nr. 2 bokstav a)* kan informasjon utleveres til offentlige organer som et ledd i kriminalitetsbekjempende virksomhet. Det avgrenses med dette mot utlevering av opplysninger til bruk i offentlige organers interesser med unntak for de tilfeller hvor EFE etter nærmere analyse har kommet til at det bør undersøkes nærmere om det har foregått et straffbart forhold innenfor det aktuelle organets virkeområde, jf. *nr. 2 bokstav a) pkt. iii.* I slike tilfeller kan informasjon utleveres til det offentlige organet for at dette skal kunne foreta nærmere undersøkelser av det mulig straffbare forholdet. I henhold til første ledd *nr. 2 bokstav b),* kan informasjon også utleveres til offentlige organer når det er hjemlet i hvitvaskingsloven § 30. Det innebærer mulighet til å utlevere opplysninger til offentlige myndigheter som har terrorbekjempelse som formål, for eksempel til forsvarrets etterretningstjeneste, og dessuten til skatteetaten- og toll og avgiftsetaten til bruk i deres arbeid med skatt, avgift og toll. Sammenlignet med bestemmelsens bokstav a), gir dermed hvitvaskingsloven § 30 en videre adgang til å utlevere opplysninger til offentlige organer i deres interesse.

I første ledd *nr. 3* begrenses EFEs utlevering av opplysninger fra ASK til utlandet til utlevering til utenlandske finansielle etterretningssenheter til bruk i deres arbeid.

Bestemmelsens *annet ledd* gir plikten til nedtegnelse av hvilke opplysninger som er utlevert muntlig etter politiregisterforskriften § 11-4 anvendelse på ASK. Det presiseres

videre at skriftlig utlevering ikke skal skje ved direkte utskrift eller kopi av lagrete dokumenter, men derimot i form av rapporter som inneholder bearbeidet informasjon som har vært gjenstand for analyse hos EFE.

Bestemmelsens *fjerde ledd* presiserer at utlevering av informasjon som er relevant for tilsynsmyndigheters virksomhet med å føre tilsyn etter hvitvaskingsloven, som for eksempel antall innkomne rapporter fra bestemte institusjoner, kan utleveres uavhengig av bestemmelsens øvrige begrensninger. I *femte ledd* presiseres at det ikke gjelder formkrav ved utlevering av opplysninger til tilsynsmyndigheter.

Det vises til nærmere omtale av bestemmelsen under pkt. 4.3.1.

§ 52-7 Informasjonsplikt

Bestemmelsen slår fast at politiregisterloven § 48 ikke får anvendelse for ASK. Det skal ikke utleveres opplysninger i henhold til politiregisterloven § 30 og 31.

§ 52-8 Innsyn

Bestemmelsen regulerer begjæring om innsyn i ASK. Innsyn i registrerte opplysninger om seg selv omfatter ikke den rapporteringspliktiges eller andres subjektive vurderinger og beskrivelsen av de forhold som begrunner mistanken.

§ 52-9 Retting

Bestemmelsen gir de alminnelige reglene om retting i politiregisterloven og politiregisterforskriften tilsvarende anvendelse.

§ 52-10 Sperring

Bestemmelsen gir de alminnelige reglene om sperring av opplysninger i politiregisterloven og politiregisterforskriften tilsvarende anvendelse.

§ 52-11 Sletting

Bestemmelsen gir slettefristen i hvitvaskingsloven § 29, som regulerer opplysninger som innrapporteres til ØKOKRIM i henhold til hvitvaskingsloven § 18, tilsvarende anvendelse på andre opplysninger som registreres i ASK.

§ 52-12 *Klageadgang*

Bestemmelsen gir de alminnelige reglene om klage i politiregisterloven og politiregisterforskriften anvendelse.

§ 52-13 *Informasjonssikkerhet og internkontroll*

Bestemmelsen gir de alminnelige reglene om informasjonssikkerhet og internkontroll i politiregisterloven og politiregisterforskriften anvendelse.

§ 52-14 *Tilsyn*

Bestemmelsen angir kompetansefordelingen mellom Datatilsynet og Kontrollutvalget for tiltak mot hvitvasking, som i henhold til hvitvaskingsloven § 31 skal føre tilsyn med ØKOKRIMs behandlinger av opplysninger i ASK. Det vises til nærmere omtale av bestemmelsen under pkt. 4.3.3.

§ 52-15 *Tilsynsorganenes kontroll etter begjæring*

Bestemmelsen angir at Datatilsynet og Kontrollutvalget for tiltak mot hvitvasking behandler begjæring om kontroll innenfor sine respektive områder.

4.4 Endringer i forskrift 13. mars 2009 nr. 303 om kontrollutvalget for tiltak mot hvitvasking

4.4.1 Bakgrunn/gjeldende rett

I henhold til lov 6. mars 2009 nr. 11 om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering mv. (hvitvaskingsloven) § 31 skal Kontrollutvalget for tiltak mot hvitvasking (Kontrollutvalget) føre kontroll med ØKOKRIMs behandling av opplysninger i § 18 (opplysninger fra rapporteringspliktige om transaksjoner og mistanke) og ØKOKRIMs pålegg og godkjenninger etter § 19 første ledd (pålegg til rapporteringspliktige om ikke å gjennomføre transaksjoner) og ØKOKRIMs håndtering av opplysninger etter § 29 (sletting av mottatte personopplysninger).

Kontrollutvalgets oppgaver er nærmere regulert i forskrift 13. mars 2009 nr. 303 om kontrollutvalget for tiltak mot hvitvasking. Blant annet fremgår det av forskriften § 2 første ledd at utvalget skal føre kontroll med ØKOKRIMs behandling av opplysninger mottatt i medhold av hvitvaskingsloven og hvitvaskingsforskriften. I følge § 2 annet ledd

skal det særlig føres kontroll med at ØKOKRIM følger saksbehandlingsregler fastsatt i ovennevnte bestemmelser, og i henhold til forskriften § 3 skal kontrollutvalget særlig legge vekt på rettssikkerhets- og personvern hensyn. I denne forbindelse skal utvalget vurdere de interne retningslinjene for ØKOKRIM fastsatt i medhold av hvitvaskingsforskriften § 19, og påse at disse følges. Det følger av forskriften § 4 at utvalget skal undersøke eventuelle klager fra enkeltpersoner eller organisasjoner vedrørende ØKOKRIMs behandling av mottatte opplysninger. Utvalget kan for øvrig av eget tiltak ta opp enhver sak eller ethvert forhold i tilknytning til ØKOKRIMs bruk av mottatte opplysninger.

Kontrollutvalget for tiltak mot hvitvasking har ikke påleggskompetanse, men avleverer hvert år rapport til Finansdepartementet om sin virksomhet, og skal rapportere særskilt til Finansdepartementet om de finner kritikkverdige forhold ved ØKOKRIMs behandling av personopplysninger.

For å ta høyde for den kompetansefordeling mellom Kontrollutvalget og Datatilsynet som foreslås i politiregisterforskriften, og for å oppnå en bedre begrepsmessig sammenheng, foreslås det i det følgende enkelte endringer i forskrift om kontrollutvalget.

4.4.2 Oversikt over endringsforslagene

- § 2 endres ved at det i bestemmelsen angis at Kontrollutvalget også skal føre tilsyn med at behandling av opplysninger skjer i samsvar med politiregisterloven og politiregisterforskriften (med unntak av politiregisterloven §§ 15 til 17 og kapittel 39 og 40). Det angis videre at politiregisterloven § 60 annet ledd om anmerkningskompetanse gis tilsvarende anvendelse for kontrollutvalget
- § 3 oppheves
- Tidligere § 4 erstatter § 3. Videre endres bestemmelsen ved at begrepet klage erstattes med begrepet begjæring om kontroll, for å tydeliggjøre at kontroll er noe annet enn klage etter politiregisterlovens regler. Det inntas videre en presisering av at Kontrollutvalget fører tilsyn innenfor sitt myndighetsområde i henhold til forskriften § 2
- Det inntas en ny bestemmelse i § 4 som regulerer saksbehandling ved begjæring etter kontroll
- Det presiseres i § 7 at Kontrollutvalget for tiltak mot hvitvasking er et uavhengig kontrollorgan

4.4.3 Departementets vurderinger og forslag – nærmere om endringsforslagene

Kontrollutvalgets kompetanse

Som redegjort for under punkt 4.3.3, finner departementet det hensiktsmessig at Kontrollutvalget fortsatt fører tilsyn med at de materielle regler om behandling av personopplysninger i ASK følges, mens Datatilsynet fører kontroll med informasjonssikkerhet og internkontroll, jf. forslag til politiregisterforskriften § 52-14. Som en konsekvens av dette forslaget, foreslår departementet at forskrift om kontrollutvalget § 2 endres slik at det fremgår også her at Kontrollutvalget skal føre kontroll med at politiregisterloven og politiregisterlovens regler er fulgt (med unntak av §§ 15 til 17 og politiregisterforskriften kapittel 39 og 40).

I henhold til forskrift om kontrollutvalget § 3 skal Kontrollutvalget særlig legge vekt på at rettssikkerhets- og personvern hensyn er ivarettatt ved ØKOKRIMS behandling av opplysninger. I og med at relevante rettssikkerhets- og personvern hensyn reguleres i politiregisterforskriften og politiregisterloven, anses det tilstrekkelig at det i forskriften § 2 presiseres at Kontrollutvalget skal føre tilsyn med at behandling av opplysninger skjer i samsvar med relevante bestemmelser. Da forskriften § 3 etter dette vil ha liten betydning ved siden av § 2, foreslås det at denne bestemmelsen oppheves.

Kontrollutvalgets virkemidler

Kontrollutvalgets virkemidler består i dag av at det hvert år rapporteres til Finansdepartementet om virksomheten, og at det særskilt skal rapporteres til Finansdepartementet om Kontrollutvalget finner kritikkverdige forhold ved ØKOKRIMS behandling av personopplysninger.

Politiregisterloven § 60 første og annet ledd regulerer Datatilsynets virkemidler. Etter denne bestemmelsen kan Datatilsynet blant annet gi pålegg om at behandling i strid med bestemmelsene om informasjonssikkerhet og internkontroll skal opphøre, eller stille vilkår som må oppfylles for at behandlingen skal være i samsvar med disse bestemmelsene. Etter bestemmelsens annet ledd kan Datatilsynet gi anmerkning i de tilfeller tilsynet ikke har påleggskompetanse.

I og med at tilsyn med materiellrettslige regler foreslås unntatt fra Datatilsynets tilsynsområde, foreslås det å styrke Kontrollutvalgets virkemidler ved at det i forskriften § 2 inntas et nytt tredje ledd, hvoretter politiregisterlovens § 60 annet ledd om kompetanse til å gi anmerkning gis tilsvarende anvendelse for Kontrollutvalget.

Forslaget innebærer at Kontrollutvalget, i tillegg til å varsle Finansdepartementet om kritikkverdige forhold, også kan varsle overordnet organ ved gjenpart av anmerkning i de tilfeller hvor ØKOKRIMS saksbehandling anses for å være i strid med lov- eller forskriftsbestemmelser. I tillegg fastsettes det en frist på tre uker, jf. politiregisterforskriften § 42-3, for ØKOKRIM til å underrette Kontrollutvalget om

hvordan anmerkningen er fulgt opp, eventuelt meddele at behandlingen ikke anses å være i strid med relevante bestemmelser.

Kontroll etter begjæring fra den registrerte

I henhold til forskrift om kontrollutvalget § 4 skal kontrollutvalget undersøke klager fra enkeltpersoner eller organisasjoner vedrørende ØKOKRIMs behandling av mottatte opplysninger i ASK. For å tydeliggjøre at Kontrollutvalgets klagebehandling er noe annet enn klage etter politiregisterlovens regler, foreslås det at begrepet klage erstattes med begjæring om kontroll. Det foreslås videre at det inntas en presisering som klargjør at Kontrollutvalget ikke skal føre kontroll etter begjæring om kontroll med informasjonssikkerhet og internkontroll. For å bidra til en bedre begrepsmessig sammenheng mellom politiregisterregelverket og forskrift om kontrollutvalget, foreslås det videre at ordlyden for angivelse av relevante klagesubjekter endres fra «enkeltpersoner eller organisasjoner» til «den registrerte eller den som antar å være registrert».

I forskrift om kontrollutvalget er det ikke fastsatt saksbehandlingsregler for Kontrollutvalgets behandling av klager (begjæring om kontroll i henhold til forskriftsforslaget). Departementet finner det hensiktsmessig at det inntas en bestemmelse om saksbehandling ved kontroll etter begjæring til Kontrollutvalget, og videre at de samme saksbehandlingsregler gjelder for Kontrollutvalgets kontroll etter begjæring som for Datatilsynets kontroll. Etter departementets vurdering vil det gi en bedre oversikt å innta de aktuelle saksbehandlingsreglene i forskrift om kontrollutvalget i sin helhet, fremfor å vise til de relevante bestemmelsene i politiregisterloven og politiregisterforskriften.

Det foreslås derfor en ny bestemmelse om saksbehandling i forskriften § 4, med det samme materielle innhold som de relevante saksbehandlingsreglene i politiregisterloven og politiregisterforskriften. Dette innebærer at begjæring om kontroll skal innleveres skriftlig, og at den som ønsker kontroll, skal legitimere seg på en tilstrekkelig måte. Kontrollutvalget skal som hovedregel gjennomføre kontrollen innen 30 dager, og det presiseres at Kontrollutvalgets svar skal utformes på en slik måte at det ikke tilkjennevir at det foreligger en registrering som det ikke gis innsyn i (om aktuelt). Videre understrekes det at begjæring om kontroll kan avvises dersom samme forhold har blitt kontrollert tidligere.

Kontrollutvalgets uavhengighet

Det følger av både EUs personverndirektiv (95/46/EF) artikkel 28 nr. 1 annet punktum og rammebeslutning 2008/977/JIS om vern av personopplysninger i forbindelse med politisamarbeid og rettslig samarbeid i straffesaker (rammebeslutningen) artikkel 25 nr. 1 siste punktum at kontrollorgan som fører tilsyn med behandling av

personopplysninger skal utføre sine oppgaver i full uavhengighet. Personverndirektivet gjelder ikke for behandling av opplysninger i straffesaker, men gir uttrykk for det samme prinsippet som rammebeslutningen om kontrollorganers uavhengighet. Rammebeslutningen er godtatt ved St.prp. nr. 95 (2008-2009), og er omfattet av Schengen-samarbeidet. Politiregisterloven med tilhørende forskrift gjennomfører rammebeslutningen i norsk rett.

Kontrollutvalget for tiltak mot hvitvasking er uavhengig, og er ikke underlagt Finansdepartementets eller andres instruksjonsmyndighet. Dette fremgår imidlertid ikke uttrykkelig av lov eller forskrift. Departementet foreslår at § 7 endres ved at bestemmelsen får et nytt første ledd hvor det fremgår uttrykkelig at kontrollutvalget er et uavhengig kontrollorgan. Finansdepartementet vil fortsatt være administrativt ansvarlig for utvalget.

5. Overføring av politiattesthemler til politiregisterforskriften

5.1 Bakgrunn/gjeldende rett

Politiregisterloven gir ikke i seg selv hjemmel for å utstede politiattest, men angir til hvilke formål attesthemler kan utstedes og hvilke typer politiattest som kan utstedes. Hjemmel for å kreve politiattest forankres i særlovgivningen. Imidlertid vil hemler for politiattest på områder som ikke reguleres av spesiallovgivning måtte forankres i politiregisterforskriften. Det ble i høringsnotat 15. juni 2011 foreslått enkelte særlige hemler for politiattester i kapittel 34 i politiregisterforskriften. Imidlertid er det enkelte hemler for utstedelse av politiattest som i dag kun er nedfelt i rundskriv. Det foreslås derfor at disse også hjemles i politiregisterforskriften kapittel 34. Det foreslås i tillegg enkelte særlige hemler for utstedelse av politiattest på områder der Politidirektoratet tidligere har gitt særskilt tillatelse til utstedelse av politiattest med hjemmel i strafferegistreringsforskriften § 12 nr. 5.

5.2 Oversikt over endringsforslagene

Det foreslås inntatt hemler for å utstede politiattest på følgende områder:

- Til foretak til bruk i utlandet
- Til låsesmeder
- Til personer som er aktuelle for funksjon som honorær konsul i Norge
- Til personer som skal ansettes i virksomhet som ivaretar arkivhåndtering og informasjonssikkerhetssystemer for offentlige og private virksomheter
- Til personer som skal ansettes i Nasjonalt ID-senter

- Til personer som skal ansettes hos produsenter av offentlig utstedte kort
- Til personer som skal ansettes i eller ha oppgaver for fritidsklubber eller i barne- og ungdomsleirer
- Til personer som skal drive organisert treningsvirksomhet for barn i samarbeid med det offentlige
- Til personer som skal arbeide som lærere eller veiledere i leksehjelps- eller mentorordninger for mindreårige

5.3 Departementets vurderinger og forslag

5.3.1. Politiattest til foretak til bruk i utlandet

Etter politiregisterloven § 38 første ledd kan det utstedes politiattest til person som trenger politiattest til nærmere bestemte formål i andre land. Etter ordlyden gjelder bestemmelsen kun for fysiske personer. Det har imidlertid ikke vært departementets hensikt å stenge for utstedelse av politiattest til foretak til bruk i utlandet der bestemmelser i andre land krever dokumentasjon om forhold som nevnt i politiregisterloven § 36 nr. 1. Det foreslås derfor inntatt en hjemmel for utstedelse av politiattest til foretak til bruk i utlandet i ny § 34-6 i politiregisterforskriften. Politidirektoratet har tidligere gitt særskilt tillatelse for utstedelse av politiattest til foretak til bruk i utlandet med hjemmel i strafferegistreringsforskriften § 12 nr. 5.

5.3.2 Politiattest til låsesmeder

Hjemmel for å utstede politiattest til personer som skal tas opp i Foreningen Norske Låsesmeder eller ansettes i foreningens medlemsbedrifter er i dag nedfelt i Justisdepartementets rundskriv G-63/94. Det er der gitt samtykke til utstedelse av uttømmende og utvidet politiattest. Departementet foreslår å videreføre denne hjemmelen i ny § 34-7 i politiregisterforskriften.

5.3.3 Politiattest til personer som er aktuelle for funksjon som honorær konsul

Hjemmel for å utstede uttømmende politiattest til personer som er aktuelle for funksjoner som honorær konsul i Norge er nedfelt i Justisdepartementets rundskriv G-26/2000. Det er Fylkesmennene som gjør nødvendige undersøkelser om hvorvidt det er noe til hinder for at kandidaten godkjennes som et annet lands honorære konsul i Norge. Politiattesten skal etter rundskrivet skrives ut til Fylkesmannen under forutsetning av at den attesten gjelder samtykker i dette.

Departementet foreslår at hjemmelen for å utstede politiattest til personer som er aktuelle for funksjoner som honorær konsul videreføres i ny § 34-8 i politiregisterforskriften. Det foreslås at attesten skal utstedes til den attesten gjelder og ikke til Fylkesmannen, ettersom hovedregelen etter politiregisterloven er at politiattest utstedes til den attesten gjelder.

5.3.4 Politiattest til personer som skal ansettes i virksomhet som ivaretar arkivhåndtering og informasjonssikkerhet

Departementet foreslår at det i ny § 34-9 i politiregisterforskriften hjemles utstedelse av uttømmende og utvidet politiattest til personer som skal ansettes i firma som ivaretar arkiv og informasjonssikkerhet for offentlige og private virksomhet. Hjemmelen er begrenset til å gjelde de tilfeller der det er nødvendig av sikkerhetsmessige hensyn.

Virksomheter som ivaretar arkivhåndtering og informasjonssikkerhet faller ikke naturlig inn under noe departement, og det finnes ingen spesiallovgivning for området. Departementet foreslår derfor at hjemmelen for utstedelse av politiattest i disse tilfellene inntas i politiregisterforskriften. Det kan i denne sammenheng opplyses at Politidirektoratet tidligere har gitt særskilt samtykke til innhenting av uttømmende og utvidet politiattest til personer som skal ansettes i firma som ivaretar arkiv og informasjonssikkerhet med hjemmel i strafferegistreringsforskriften § 12 nr. 5.

5.3.5 Politiattest til personer som skal ansettes i Nasjonalt ID-senter

Departementet foreslår at det i ny § 34-10 hjemles utstedelse av politiattest til personer som skal ansettes i Nasjonalt ID-senter. Senteret samarbeider tett med politiet og utlendingsforvaltningen og har tilgang til sensitiv informasjon, noe som tilsier at det bør kreves fremleggelse av politiattest for denne gruppen. Det vises også til at Politidirektoratet har gitt særskilt tillatelse for utstedelse av uttømmende og utvidet politiattest til personer som skal ansettes i Nasjonalt ID-senter med hjemmel i strafferegistreringsforskriften § 12 nr. 5.

5.3.6 Politiattest til personer som skal ansettes hos kortprodusenter

Hensynet til produksjon av offentlig utstedte kort og dokumenter med høyt sikkerhetsnivå skjer hos pålitelige produsenter tilsier at det kan kreves fremlagt politiattest av personer som skal ansettes i produksjonsforetaket. Det kan i denne sammenheng opplyses at Politidirektoratet tidligere har gitt særskilt tillatelse til å utstede politiattest til de firmaene som i dag produserer pass, førerkort og oppholdskort etter strafferegistreringsforskriften § 12 nr. 5. Departementet foreslår at det inntas en hjemmel i ny § 34-11 i politiregisterforskriften for å utstede politiattest til personer som

skal ansettes hos produsenter av pass, førerkort, oppholdskort og andre offentlig utstedte kort.

5.3.7 Politiattest til personer som skal ansettes i eller ha oppgaver for fritidsklubber eller i barne- og ungdomsleirer

Departementet foreslår at det i politiregisterforskriften ny § 34-12 inntas hjemmel for å utstede barneomsorgsattest til personer som skal ansettes i eller ha oppgaver for fritidsklubber eller i barne- og ungdomsleirer og ha oppgaver som innebærer et tillits- eller ansvarsforhold overfor mindreårige eller personer med utviklingshemming. Det vises til at Politidirektoratet tidligere har gitt særskilt tillatelse til å utstede barneomsorgsattest for personer som skal arbeide i kommunale fritidsklubber med hjemmel i strafferegistreringsforskriften § 12 nr. 5.

5.3.8 Politiattest til personer som skal drive organisert treningsvirksomhet for barn i samarbeid med det offentlige

Departementet foreslår at det i politiregisterforskriften ny § 34-13 inntas hjemmel for å utstede barneomsorgsattest til personer som skal drive organisert treningsvirksomhet for barn i samarbeid med det offentlige. Denne typen tilbud vil falle utenfor hjemmelen til å utstede politiattest for personer som skal utføre oppgaver i frivillige organisasjoner. De samme hensyn som begrunner utstedelse av barneomsorgsattester for frivillige organisasjoner vil også gjøre seg gjeldende i disse tilfellene. Det vises til at Politidirektoratet tidligere har gitt særskilt tillatelse til utstedelse av politiattest med samme innhold som til frivillige organisasjoner til leder og eventuelle ansatte i et foretak som skal drive et treningsopplegg for barn i samarbeid med en bydel i Oslo med hjemmel i strafferegistreringsforskriften § 12 nr. 5.

5.3.9 Politiattest til personer som skal arbeide som lærere eller veiledere i leksehjelps- eller mentorordninger for mindreårige

Departementet foreslår at det i politiregisterforskriften ny § 34-14 inntas hjemmel for å utstede barneomsorgsattester for personer som skal arbeide som lærere eller veiledere i leksehjelps- og mentorordninger som ikke faller inn under leksehjelpsordningen i opplæringslova. Ordningen i opplæringslova omfatter kommunal leksehjelp for 1. til 4. trinn. Også for andre leksehjelpsordninger i regi av private institusjoner eller eksempelvis mentorordninger for å øke interessen for realfag, vil de samme hensyn som begrunner kravet om politiattest i opplæringslova gjøre seg gjeldende. Det vises til at Politidirektoratet tidligere har gitt særskilt tillatelse til utstedelse av politiattest til ulike leksehjelps- og mentorordninger med hjemmel i strafferegistreringsforskriften § 12 nr. 5.

6. Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslagene om hjemler for utstedelse av politiattester er en videreføring av politiattesthjemler som er nedfelt i rundskriv eller som er gitt etter særskilt tillatelse fra Politidirektoratet, og derfor kun en videreføring av gjeldende rett. De øvrige forslagene antas heller ikke å medføre særlige økonomiske eller administrative konsekvenser.

7. Forskriftsforslagene

7.1 Endringer i forskrift 31. mars 1995 nr. 281 om kommunikasjonskontroll

Det foreslås følgende endringer i kommunikasjonskontrollforskriften:

§ 11 skal lyde:

Politiregisterloven gjelder for opplysninger som er fremskaffet ved kommunikasjonskontroll så langt det passer.

§ 14 skal lyde:

Utvalget skal kontrollere at politiets bruk av kommunikasjonskontroll skjer innenfor rammen av lov og instruks, at bruken av kommunikasjonskontroll begrenses mest mulig, og at kommunikasjonskontroll ikke skjer av hensyn til etterforskning i andre saker enn dem som er nevnt i straffeprosessloven § 216 a eller § 216 b. Utvalget skal herunder særlig ha for øye den enkeltes rettssikkerhet.

Utvalget skal kontrollere at de opplysningene som politiet har fått ved kommunikasjonskontrollen, bare blir brukt på lovlig måte, og at lovens regler om oppbevaring og tilintetgjøring av materiale blir fulgt. Utvalget skal også påse at bestemmelsene om taushetsplikt blir etterfulgt.

Politiregisterloven § 60 første og annet ledd gjelder tilsvarende for utvalget.

§ 15 skal lyde:

Utvalget skal gå gjennom de innberetninger og rapporter som det mottar fra riksadvokaten, jfr. § 10.

Utvalget skal *etter begjæring fra den registrerte, kontrollere at opplysningene om vedkommende er behandlet i samsvar med straffeprosessloven, politiregisterloven og forskriften her.*

Utvalget kan for øvrig av eget tiltak ta opp enhver sak eller ethvert forhold i tilknytning til politiets og påtalemyndighetens bruk av kommunikasjonskontroll som

det finner grunn til å behandle. Utvalget skal herunder særlig legge vekt på forhold som har vært gjenstand for offentlig omtale eller kritikk.

Påtalemyndigheten kan ikke forelegge løpende enkeltsaker for utvalget.

§ 17 skal lyde:

I saker etter § 15 annet ledd skal utvalget *gi den som har begjært kontroll* underretning om resultatet av behandlingen i form av en ikke grunnlagt konklusjon som går ut på at *begjæringen om kontroll* enten gir eller ikke gir grunn til kritikk mot politiet eller påtalemyndigheten. Hvis utvalget finner grunn til å kritisere politiet eller påtalemyndigheten, skal saken innberettes til riksadvokaten og Justisdepartementet.

Utvalget skal hvert år gi innberetning til Justisdepartementet om sin virksomhet og kan ellers på ethvert tidspunkt gi særskilt innberetning til departementet om enkeltsaker vedrørende kommunikasjonskontroll.

§ 18 skal lyde:

Utvalget er et uavhengig kontrollorgan.

Utvalget bestemmer selv sin arbeidsmåte og antar nødvendig sekretærhjelpe. Utvalget kan herunder søke bistand av Justisdepartementet. Sekretærens godtgjørelse m.m. avgjøres i det enkelte tilfelle av Justisdepartementet.

§ 21 skal lyde:

På de vilkår som er nevnt i straffeprosessloven § 216 j, skal enhver etter begjæring gis underretning om hvorvidt han eller hun har vært underlagt kommunikasjonskontroll.

Dersom begjæring om underretning ikke tas til følge, skal det gis en begrunnelse som ikke tilkjenner at det foreligger en registrering, jf. politiregisterloven § 54 tredje ledd.

§ 23 skal lyde:

Begjæring om underretning som nevnt i straffeprosessloven § 216 j skal sendes til Kontrollutvalget for kommunikasjonskontroll. *Ved behandling av begjæring om underretning gjelder politiregisterloven § 59 og politiregisterforskriften § 42-4 tilsvarende for kontrollutvalget med de presiseringer som følger av forskriften her.*

Riksadvokaten og vedkommende politidistrikt skal etter anmodning straks gi kontrollutvalget de opplysninger som er nødvendige for å besvare henvendelsen.

Før kontrollutvalget gir opplysning om at kommunikasjonskontroll har skjedd, skal politiet underrettes. Hvis underretning til den mistenkte skal unnlates av grunner som nevnt i straffeprosessloven § 216 j tredje ledd, må politiet sørge for at tingrettens kjennelse forelegges kontrollutvalget innen den frist kontrollutvalget har satt.

§ 24 oppheves.

7.2 Endringer i forskrift X om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten

Det foreslås følgende endringer i politiregisterforskriften:

§ 24-2 nytt tredje ledd skal lyde:

For behandling av opplysninger innhentet ved kommunikasjonskontroll gjelder politiregisterloven så langt det passer med de begrensninger som følger av straffeprosessloven og forskrift 31. mars 1995 nr. 281 om kommunikasjonskontroll.

Ny § 34-6 skal lyde:

§ 34-6 Politiattest til foretak til bruk i utlandet

Det kan utstedes politiattest til foretak i forbindelse med etablering og drift av virksomhet i utlandet. Det kan utstedes attest som nevnt i politiregisterloven § 41 dersom det anses nødvendig og relevant ut fra de krav som er stilt i vedkommende lands nasjonale bestemmelser.

Ny § 34-7 skal lyde:

§ 34-7 Politiattest til låsesmeder

Det kan utstedes uttømmende og utvidet politiattest til personer som skal tas opp i Foreningen Norske Låsesmeder og ved ansettelse i foreningens medlemsbedrifter.

Ny § 34-8 skal lyde:

§ 34-8 Politiattest til personer som er aktuelle for funksjon som honorær konsul

Det kan utstedes uttømmende politiattest til personer som er aktuelle for godkjenning som fremmed lands honorære konsul i Norge.

Ny § 34-9 skal lyde:

§ 34-9 Politiattest til personer som skal ansettes i virksomhet som ivaretar arkivhåndtering og informasjonssikkerhetssystemer

Det kan utstedes uttømmende og utvidet politiattest til personer som skal ansettes i virksomhet som ivaretar arkivhåndtering og informasjonssikkerhetssystemer for offentlige og private virksomheter når det etter styrets vurdering er nødvendig av sikkerhetsmessige hensyn.

Det samme gjelder dersom senere endring i en ansatts stilling eller arbeidsoppgaver gjør at sikkerhetsmessige grunner tilsier at det fremlegges politiattest. I slike tilfeller kan det utstedes politiattest også etter ansettelse.

Ny § 34-10 skal lyde:

§ 34-10 Politiattest til personer som skal ansettes i Nasjonalt ID-senter

Det kan utstedes uttømmende og utvidet politiattest til personer som skal ansettes i Nasjonalt ID-senter.

Ny § 34-11 skal lyde:

§ 34-11 Politiattest til personer som skal ansettes hos kortprodusenter

Det kan utstedes uttømmende og utvidet politiattest til personer som skal ansettes i virksomhet som skal produsere pass, førerkort, oppholdskort eller andre offentlig utstedte kort.

Ny § 34-12 skal lyde:

§ 34-12 Politiattest til personer som skal ansettes i eller ha oppgaver for fritidsklubber eller i barne- og ungdomsleirer

Det kan utstedes barneomsorgsattest som nevnt i politiregisterloven § 39 til personer som skal arbeide eller ha oppgaver i fritidsklubber eller i barne- og ungdomsleirer og hvor oppgavene innebærer et tillits- eller ansvarsforhold overfor mindreårige eller personer med utviklingshemming.

Ny § 34-13 skal lyde:

§ 34-13 Politiattest til personer som skal drive organisert treningsvirksomhet for barn i samarbeid med det offentlige.

Det kan utstedes barneomsorgsattest som nevnt i politiregisterloven § 39 til personer som i samarbeid med det offentlige skal arbeide eller ha oppgaver knyttet til trening for barn utenfor frivillige organisasjoner, og hvor oppgavene innebærer et tillits- eller ansvarsforhold overfor mindreårige eller personer med utviklingshemming.

Ny § 34-14 skal lyde:

§ 34-14 Politiattest til personer som skal arbeide som lærere eller veiledere i leksehjelps- eller mentorordninger for mindreårige

Det kan utstedes barneomsorgsattest som nevnt i politiregisterloven § 39 til personer som skal arbeide som lærere eller veiledere i leksehjelps- og mentorordninger og som ikke faller inn under leksehjelpsordningen i opplæringslova.

§ 42-1 skal lyde:

§ 42-1 Datatilsynets tilsynskompetanse

Datatilsynet har tilsynskompetanse for all behandling av opplysninger i politiet, herunder for behandling av opplysninger i den enkelte straffesak, med unntak av opplysninger som behandles av Politiets sikkerhetstjeneste, jf. politiregisterloven § 58, og politiets og påtalemyndighetens behandling av saker etter straffeprosessloven kapittel 16a, jf. straffeprosessloven § 216 h. For ASK-registeret fører Datatilsynet bare tilsyn med om politiregisterloven §§ 15 til 17 og kapittel 39 og 40 i forskriften her er overholdt, jf. § 52-14.

7.3 Nytt kapittel 52 i politiregisterforskriften om hvitvaskingsregisteret (ASK) skal lyde:

Kapittel 52 Hvitvaskingsregisteret

§ 52-1 Formålet

Formålet med behandling av opplysninger i hvitvaskingsregisteret (ASK) er å bidra til å bekjempe hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger, finansiering av terrorvirksomhet og tilknyttet kriminalitet gjennom å ivareta ØKOKRIM ved Enhet for finansiell etterretning (EFE) sine oppgaver med:

1. registrering, mottak og systematisering av informasjon som EFE mottar og innhenter i henhold til hvitvaskingsloven og forskrifter fastsatt i medhold av hvitvaskingsloven,
2. registrering, mottak og systematisering av informasjon som knytter seg til mistanke om hvitvasking, tilknyttet straffbar virksomhet og terrorfinansiering og som EFE mottar og innhenter fra andre enn rapporteringspliktige i henhold til hvitvaskingsloven,
3. systematisering, bearbeiding og sammenstilling av mottatt og innhentet informasjon med annen relevant og tilgjengelig informasjon med sikte på uttak og prioriteringer for nærmere analyse (strategisk analyse),
4. systematisering, bearbeiding og sammenstilling av mottatt og innhentet informasjon med annen relevant og tilgjengelig informasjon med sikte på analyse (operativ analyse), og
5. formidling av informasjon til relevante mottakere nasjonalt og internasjonalt.

§ 52-2 Hjemmelsgrunnlaget

Det rettslige grunnlaget for ASK er politiregisterloven § 4, jf. også lov 6. mars 2009 nr. 11 om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering mv. (hvitvaskingsloven) §§ 18 og 29.

§ 52-3 Behandlingsansvar

ØKOKRIM er behandlingsansvarlig for opplysninger i ASK.

§ 52-4 *Opplysninger som kan lagres*

I ASK kan det registreres opplysninger som innrapporteres til ØKOKRIM ved enhet for finansiell etterretning i henhold til hvitvaskingsloven § 18. Videre kan følgende kategorier informasjon registreres:

1. informasjon som knytter seg til mistanke om hvitvasking, terrorfinansiering eller tilknyttet straffbar virksomhet som EFE mottar fra andre enn rapporteringspliktige i henhold til hvitvaskingsloven,
2. informasjon som EFE innhenter som ledd i nærmere analyse av mottatt informasjon, eller
3. informasjon som inngår i utenlandske finansielle etterretningsenheters forespørsler om informasjon fra EFE (requester) til bruk i deres virksomhet. Blant annet kan det registreres opplysninger om
 1. hendelser og forhold som begrunner mistanken,
 2. hvilke straffbare forhold mistanken antas å være knyttet til,
 3. kontoopplysninger og opplysninger om bevegelser på konto,
 4. transaksjonsinformasjon, herunder opplysninger om transaksjonens art, størrelse, hvorvidt transaksjonen er gjennomført, til hvem midlene skal overføres og midlenes opprinnelse,
 5. alle navn, herunder oppnavn, kallenavn eller alias,
 6. rolle,
 7. kjønn,
 8. fødsels- og identifikasjonsnummer,
 9. fødested og statsborgerskap,
 10. adresseinformasjon, herunder bo- og oppholdsinformasjon og elektronisk kontaktinformasjon,
 11. signalement,
 12. bilde,
 13. sivil status,
 14. yrke eller arbeidsforhold,
 15. økonomiske forhold og foretaksopplysninger,
 16. kjøretøy eller transportmidler,
 17. straffereaksjoner eller bruk av straffeprosessuelle tvangsmidler,
 18. måten å operere på (modus operandi), og
 19. relasjoner og kontaktpersoner.

Ikke-verifiserte opplysninger kan lagres når det er nødvendig ut fra formålet med behandlingen.

Opplysninger som innrapporteres av rapporteringspliktige i henhold til hvitvaskingsloven § 18 og som mottas av utenlandske finansielle etterretningsenheter registreres og lagres i den form de er kommet inn, jf. § 52-1 nr. 1 og 2.

§ 52-5 *Tilgang (rett til direkte søk)*

ØKOKRIMs ledelse og ansatte i EFE skal ha tilgang til ASK.

I tillegg kan andre ansatte i ØKOKRIM som har et tjenestemessig behov, gis tilgang etter skriftlig tillatelse fra behandlingsansvarlig. ØKOKRIM utarbeider

nærmere retningslinjer om ytterligere tilgangsbegrensninger, tilgangsnivå, kvalifikasjonskrav, krav til opplæring mv.

§ 52-6 *Taushetsplikt og utlevering*

Politiregisterloven kapittel 5 og 6 gjelder med følgende begrensninger:

1. Til andre deler av politiet enn de som har tilgang etter § 52-5 kan det bare utleveres opplysninger til bruk i politiets virksomhet med å bekjempe hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger, finansiering av terrorvirksomhet og tilknyttet kriminalitet.
2. Til andre offentlige organer kan det bare utleveres opplysninger i følgende tilfeller:
 - a) som ledd i bekjempelse av hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger, finansiering av terrorvirksomhet og tilknyttet kriminalitet, herunder
 - i. i henhold til politiregisterloven §§ 26 og 27
 - ii. når det er nødvendig for å innhente informasjon til EFEs analysearbeid eller
 - iii. når EFE etter nærmere analyse har kommet til at det bør undersøkes nærmere om det har forekommet straffbare forhold innenfor det respektive organets ansvarsområde, *eller*
 - b) når utlevering er særlig hjemlet i hvitvaskingsloven § 30
3. Utlevering av opplysninger til utlandet kan bare skje til samarbeidende utenlandske finansielle etterretningsenheter (FIUs) til bruk i deres arbeid.

Ved muntlig utlevering av opplysninger fra ASK får forskriften § 11-4 anvendelse. Skriftlig utlevering av opplysninger fra ASK skal ikke skje ved utskrift eller kopi av lagrede dokumenter, men ved skriftlig rapport med bearbeidet informasjon og som angir hvorvidt opplysningene er verifiserte eller ikke.

Utlevering besluttet av behandlingsansvarlig eller den som har fått delegert myndighet til å foreta beslutning om at opplysninger skal utleveres.

Uavhengig av begrensningene i denne bestemmelsen kan opplysninger fra ASK som kan få betydning for relevante tilsynsmyndigheters tilsyn med rapporteringspliktiges overholdelse av hvitvaskingslovens forpliktelser, utleveres til relevante tilsynsmyndigheter når disse kan få betydning for deres tilsynsvirksomhet.

For utlevering etter fjerde ledd gjelder ingen formkrav.

§ 52-7 *Informasjonsplikt*

Bestemmelsen om informasjonsplikt i politiregisterloven § 48 kommer ikke til anvendelse.

§ 52-8 *Innsyn*

Begjæring om innsyn avgjøres av behandlingsansvarlig eller den som har fått delegert ansvar for å avgjøre spørsmål om innsyn. Dersom begjæringen tas til følge, gis innsyn i form av et skriftlig utdrag over hvilke faktiske opplysninger som er registrert

om vedkommende. Det gis ikke innsyn i rapporteringspliktiges eller andres vurdering og/eller beskrivelse av de forhold som begrunner mistanken.

Utover dette kommer politiregisterloven §§ 49 og 54 og forskriften kapittel 13 og 17 til anvendelse.

§ 52-9 *Retting*

Retting av opplysninger i ASK skjer etter reglene i politiregisterloven § 51 og forskriften kapittel 14.

Saksbehandlingsreglene i politiregisterloven § 54 og forskriften kapittel 17 kommer til anvendelse.

§ 52-10 *Sperring*

Opplysninger som er sperret i henhold til politiregisterloven §§ 50 og 51 behandles i samsvar med forskriften kapittel 15.

Saksbehandlingsreglene i politiregisterloven § 54 og kapittel 17 kommer til anvendelse.

§ 52-11 *Sletting*

Alle opplysninger som registreres i ASK slettes i tråd med bestemmelsene i hvitvaskingsloven § 29.

Utover dette gjelder politiregisterloven §§ 50 og 51 og forskriften kapittel 16.

Saksbehandlingsreglene i politiregisterloven § 54 og forskriften kapittel 17 kommer til anvendelse.

§ 52-12 *Klageadgang*

Bestemmelsene om klage i politiregisterloven § 55 og forskriften kapittel 18 kommer til anvendelse.

§ 52-13 *Informasjonssikkerhet og internkontroll*

Bestemmelsene i politiregisterloven §§ 15, 16 og 17 og forskriften del 9 kommer til anvendelse.

§ 52-14 *Tilsyn*

Med de unntak som følger av annet ledd fører Kontrollutvalget for tiltak mot hvitvasking, jf. hvitvaskingsloven § 31 (Kontrollutvalget), tilsyn med at ØKOKRIMs behandling av opplysninger i ASK skjer i samsvar med bestemmelsene i politiregisterloven og politiregisterforskriften, samt med bestemmelsene om behandling av opplysninger i hvitvaskingsloven og hvitvaskingsforskriften.

Datatilsynet fører tilsyn med at Økokrims forvaltning av ASK skjer i samsvar med bestemmelsene i politiregisterloven §§ 15, 16 og 17 og politiregisterforskriften kapittel 39 og 40.

§ 52-15 Tilsynsorganenes kontroll etter begjæring

Kontrollutvalget og Datatilsynet behandler begjæring om kontroll med ØKOKRIMs behandling av opplysninger i ASK innenfor sine respektive myndighetsområder, jf. § 52-14.

For Datatilsynets kontroll med ASK gjelder § 42-4. Begjæring om kontroll som skal utføres av Kontrollutvalget reguleres i forskrift 13. mars 2009 nr. 303 om kontrollutvalget for tiltak mot hvitvasking.

Eventuelle feilsendinger skal oversendes rett kontrollorgan.

7.4 Endringer i forskrift 13. mars 2009 nr. 303 om kontrollutvalget for tiltak mot hvitvasking

Det foreslås følgende endringer i forskrift om kontrollutvalget for tiltak mot hvitvasking:

§ 2 skal lyde:

Utvalget skal føre kontroll med ØKOKRIMs behandling av opplysninger mottatt i medhold av lov 6. mars 2009 nr. 11 om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering mv (*hvitvaskingsloven*) og forskrift 13. mars 2009 nr. 302 om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering mv (*hvitvaskingsforskriften*).

Det skal særlig føres kontroll med at ØKOKRIM følger saksbehandlingsregler fastsatt i ovennevnte bestemmelser og med at behandling av opplysninger i ASK skjer i samsvar med lov 28. mai 2010 nr. 16 om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterloven) og forskrift [xx] om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterforskriften) med unntak av politiregisterloven §§ 15, 16 og 17 og politiregisterforskriften kapittel 39 og 40. I denne forbindelse skal utvalget vurdere de interne retningslinjene for ØKOKRIM, og påse at disse følges.

Politiregisterloven § 60 annet ledd og politiregisterforskriften § 42-3 gjelder tilsvarende for Kontrollutvalget.

Ny § 3 skal lyde:

Utvalget skal innenfor sitt myndighetsområde jf. § 2, etter skriftlig begjæring fra den registrerte eller den som antar å være registrert, kontrollere at opplysninger om vedkommende er behandlet i samsvar med hvitvaskingsloven, hvitvaskingsforskriften, politiregisterloven og politiregisterforskriften.

Utvalget kan for øvrig av eget tiltak ta opp enhver sak eller ethvert forhold i tilknytning til ØKOKRIMs bruk av mottatte opplysninger.

Ny § 4 skal lyde:

Begjæring om kontroll etter § 3 skal fremsettes skriftlig for Kontrollutvalgets sekretariat. Den som begjærer kontroll må identifisere seg på en tilstrekkelig måte.

Begjæring om kontroll skal besvares snarest mulig og senest innen 30 dager. Dersom saken ikke kan behandles innen fristen, skal den som har begjært kontroll underrettes om dette med angivelse av når kontrollen kan antas å bli gjennomført.

Klager skal gis underretning om resultatet av behandlingen i form av en skriftlig underretning om hvorvidt resultatet av kontrollen medfører grunnlag for kritikk mot ØKOKRIM eller ikke. Dersom begjæring om kontroll gjelder opplysninger som det ikke er gitt innsyn i, skal Kontrollutvalgets svar utformes på en slik måte at det ikke tilkjennegir at det foreligger en registrering som det ikke gis innsyn i.

Begjæring om kontroll kan avvises av Kontrollutvalget dersom samme forhold har blitt kontrollert tidligere, og det ikke foreligger holdepunkter for at det er foretatt nye registreringer.

§ 7 nytt første ledd skal lyde:

Utvalget er et uavhengig kontrollorgan.

§ 7 første og annet ledd blir nytt annet og tredje ledd.